

ДРУШТВЕНИ ЗНАЧАЈ КОМБИНОВАНИХ ОДЕЉЕЊА

Улога и значај школа у малим селима и засеоцима не може се посматрати само кроз призму педагошких параметара (мерило, карактеристична величина, показатељ...). Оне имају и шири друштвени смисао, значај и улогу. Својим постојањем оне, пре свега, значајно доприносе **материјализацији уставног права** о равноправности свих грађана у погледу права на основно образовање, макар се та равноправност манифестовала само на узрасту деце од 7 до 11 година.

Уосталом, у свету данас тешко можемо наћи земљу која не инсистира на једнакости и демократизацији у образовању, посебно основног, а право на образовање постало је, у светским размерама, једно од основних права човека. Оно је тим значајније што из њега произилазе и права стечена образовањем. То је последица универзално прихваћене чињенице да је образовање важан, ако не и најважнији, фактор друштвено – економског развоја једне земље, а људи највеће богатство једне нације. Џ. Пикеринг, чак, каже да се образовање „показало најмоћнијим оружјем које друштво поседује да би себи обезбедило усклађеност с временом.“

Нажалост, миграциона кретања, минијатурна насеља, раштрканост становништва, па и економска моћ државе, утицали су на то да ово уставно право, и поред веома разумејене школске мреже, не буде у истој мери доступно свим ученицима, посебно онима из мањих и удаљених села.

Демократизација образовања, међутим, не може се решити само одговарајућом школском мрежом, односно, физичком доступношћу школе ученицима. У питању су и разлике у материјалним могућностима родитеља, образовним и културним потенцијалима породице и средине, квалитету наставе и тако даље.

И поред постојања **малих школа**, сеоска деца су често присиљена да веома рано (са 11 година) напуштају своју породицу и да се уз велике трошкове школују у местима која имају осморазредну школу. То је, истовремено, често био узрок да много деце није наставило школовање, односно није добило више образовање упркос чињеници да за њега има способности.

Комбинована одељења имају велики значај и улогу и у погледу стабилизације **миграционих кретања** становништва. Ти токови (из села у градове, из неразвијених у развијене средине) су, још увек, интензивни, без обзира на чињеницу што је стицај околности (распад бивше СФРЈ, ратно окружење, велики број избеглица, санкције међународне заједнице наметнуте Србији и Југославији) овај процес донекле успорио.

Није наш задатак да анализирамо сложене узроке миграције, али морамо скренути пажњу на последице које је она донела.

Напуштањем села од стране младих, село све више стари, оснивање нових породица на селу је успорено и отежано, па се нагло смањује број деце, односно, број ученика у школама.

Оно што може да охрабри је чињеница да се у светским размерама предузимају мере како би се зауставило демографско пражњење села и да те мере дају конкретне резултате. Долази време, како то и најављује американац А. Тофлер (A. Toffler) у „Трећем таласу“ (наслов књиге) стагнације градова и пресељавања људи у већи број мањих насеља, превазилажење кризе у којој се налази село и време његове ревитализације. Уосталом, идеја о **ревитализацији** села све се чешће заговара и на нашим просторима, а први корак у тој ревитализацији је школа. Ако смо искрено за ревитализацију села, онда му, пре свега, морамо оставити школу. Она, уосталом, ту већ постоји и треба је по сваку цену сачувати од затварања. Школа у селу је последња „сламка спаса“, последња нада да ће река људи престати да тече према градовима. Док има школе, без обзира на број ученика у њој, има и наде да ће село живети, да га је могуће обновити. Уосталом поновно отварање затворених школа много је тежи задатак него одржавање постојећих и стварање повољнијих услова за њихов рад.

„Демократизацију не треба сводити“, каже Н. Поткоњак, „само на проблем финансирања, већ више на проблем расподеле и приступа средствима намењеним образовању“ (Поткоњак, Н.: **Изабрана дела**, књига I , Свеучилиште у Осијеку, Осијек, 1981, стр. 464).

Још увек је велики раскорак између прокламованог права и стварности. „За више од 100 милиона деце, укључујући 60 милиона девојчица, основно школовање је недоступно“ (*Актуелности у образовању у свету*, 3, Београд, 1995, стр. 11).

И у светској декларацији о образовању за све се истиче. „Потребно је активно ангажовање како би се отклониле разлике у области образовања. Потцењене групе: сиромашни, деца на улици, радничка деца, сеоска и популације које су удаљене (неразвијена подручја), радници који се селе и мигрирају, домороци, етничке, расне и језичке мањине, избеглице, лица која су расељена због рата, и људи који су под окупацијом не треба да трпе било какву дискриминацију у образовању“ (Светска декларација о образовању за све (радни материјал), 5/9 март, 1990, у: *Актуелности у образовању у свету*, 3, Министарство просвете РС, Београд, 1995, стр. 16).

Србија има 6 720 села. Према проучавањима професора Марковића око 72 одсто села се демографски празни. Многа кућишта, нарочито у брдско – планинским селима, управо су онаква како их је описао Команин у роману „Колијевка“. Тамо где се некад чуо жагор деце, довикивања укућана, где се ложила ватра, пекао хлеб, где се долазило с пољских радова, сада је све то почело да зараста у коров и обурва се. Човек је пролазан, али када се гаси дом то је заиста туга“. (Станић, Р.: Демографија села у Србији, *Недељна борба*, 26 – 27. август, Београд, 1995, стр. 20).